

**Зауваження та пропозиції Національної асоціації адвокатів України
до проекту Закону України № 6447 від 17.12.2021 «Про внесення змін та доповнень
до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів
цивільних прав»**

Національною асоціацією адвокатів України опрацьовано проект Закону України № 6447 від 17.12.2021 «Про внесення змін та доповнень до Цивільного кодексу України, спрямованих на розширення кола об'єктів цивільних прав» (реєстр. № 6447 від 17.12.2021) (далі – Законопроект).

Актуальність законопроекту.

Віртуальна реальність вже не претендує, а завоювала своє місце у сучасному світі. Поняття метавсесвіту стало не мрією фантастів, а об'єктивною реальністю.

Метавсесвіт, як цифрова модель матеріального світу, з кожним днем все агресивніше розширює свої кордони та збільшує кількість присутніх в ній користувачів.

В перспективі метавсесвіт об'єднає в собі не тільки ігри без сценарію, які трансформують досвід реального світу в його цифровий аналог, але й інтегрує всі найпопулярніші розробки комунікаційних сервісів та соціальних мереж типу Zoom, Meta, Google в один величезний віртуальний світ без кордонів, де вони будуть логічно взаємодіяти між собою.

Світ фінансів та маркетингу вже давно оцінив перспективи метавсесвіту, віртуальні активи типу криптовалют та NFT є загальновідомими та перспективними інвестиційними інструментами, в які вкладають кошти, в тому числі, громадяни України.

Угоди з віртуальними активами це така ж реальність, як і угоди з матеріальними активами типу об'єктів нерухомості, сировини, продукції тощо.

Якщо держава в своїх законах не буде відображати регулювання правовідносин з речами цифрового світу, то втрачатиме перспективу отримання додаткових залучень в бюджет у вигляді податків, виникнуть труднощі у захисті прав громадян на власність та правозастосуванні у вже існуючому цивільному обороті цифрових речей.

Можна розуміти новітні технології в достатньому обсязі та перебувати на гребні хвилі, а можна залишити їх поза увагою, і через деякий час стати країною третього світу.

Виходячи з викладеного, визнання на законодавчому рівні такого поняття як «цифрова річ» викликає лише позитивні відгуки своєю відповідністю сьогоденню. Тим більше, що деякі їх різновиди зустрічаються в інших нормативно-правових актах, в тому числі міжнародних.

Аналіз змін, запропонованих законопроектом.

Авторами законопроекту №6447 запропоновано внести зміни в статтю 115 Цивільного кодексу України «Майно господарського товариства» шляхом її доповнення частиною третьою наступного змісту:

«3. Не можуть бути вкладом до статутного (складеного) капіталу віртуальні активи.»

Запропонована зміна є досить логічною та направлена, з точки зору НААУ, на уникнення можливих шахрайських дій щодо безпідставного збільшення до значних обсягів статутного капіталу господарського товариства за рахунок віртуальних активів, об'єктивно оцінити які на неформованому ринку є досить проблематичним.

Водночас, для досягнення зазначеної мети та уникнення колізійних непорозумінь відповідні зміни потрібно внести в статтю 13 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», доповнивши частиною четвертою такого ж змісту.

А також звернути увагу на внесення змін в норми Господарського кодексу України.

Статтю 86 «Обмеження на формування статутного (складеного) капіталу господарського товариства» також було б доцільно доповнити частиною другою такого ж змісту.

Крім зазначеного, Господарський кодекс України регулює діяльність інших, ніж господарські товариства, підприємств, наприклад, унітарних. З метою уникнення можливих розбіжностей, також пропонуємо доповнити статтю 66 Господарського кодексу України частиною вісім такого ж змісту.

В законопроекті №6447 авторами пропонується доповнити статтю 179 Цивільного кодексу України «Поняття речі» частиною другою, яка визначає поняття «цифрова річ», а саме:

«2. Цифровою річчю є предмет цифрового середовища, який перебуває в обороті лише у цифровій формі, та щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки. Цифровими речами є віртуальний актив, цифровий контент, онлайнний обліковий запис, гроші та цінні папери, що існують виключно у цифровій формі.»

Враховуючи високу швидкість розвитку цифрових технологій, НААУ вважає недоцільним обмежувати поняття цифрових речей лише перерахованими в запропонованій нормі різновидами без можливості їх доповнення новими.

Пропонуємо викласти дану норму в наступній редакції:

*«2. Цифровою річчю є предмет цифрового середовища, який перебуває в обороті лише у цифровій формі, та щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки. Цифровими речами є віртуальний актив, цифровий контент, онлайнний обліковий запис, гроші та цінні папери, **інші речі**, що існують виключно у цифровій формі.»*

Зважаючи на викладене, НААУ підтримує основну ідею Законопроекту за умови врахування висловлених пропозицій.

Порівняльна таблиця додається.

Підготував Сергій Лисенко – адвокат, заступник Голови Комітету з питань захисту бізнесу та інвесторів, що діє у складі НААУ, корпоративний секретар.

Чинна редакція	Редакція з урахуванням запропонованих змін
Цивільний Кодекс України	
<p>Стаття 115. Майно господарського товариства</p> <p>1. Господарське товариство є власником:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу; 2) продукції, виробленої товариством у результаті господарської діяльності; 3) одержаних доходів; 4) іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом. <p>2. Вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.</p> <p>Грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених <u>законом</u>, вона підлягає незалежній експертній перевірці.</p>	<p>Стаття 115. Майно господарського товариства</p> <p>1. Господарське товариство є власником:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) майна, переданого йому учасниками товариства у власність як вклад до статутного (складеного) капіталу; 2) продукції, виробленої товариством у результаті господарської діяльності; 3) одержаних доходів; 4) іншого майна, набутого на підставах, що не заборонені законом. <p>2. Вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом.</p> <p>Грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених <u>законом</u>, вона підлягає незалежній експертній перевірці.</p> <p>3. Не можуть бути вкладом до статутного (складеного) капіталу віртуальні активи.</p>
<p>Стаття 177. Види об'єктів цивільних прав</p> <p>1. Об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати</p>	<p>Стаття 177. Види об'єктів цивільних прав</p> <p>1. Об'єктами цивільних прав є матеріальні та цифрові речі, у тому числі гроші, цінні папери, інше майно,</p>

<p>робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага.</p>	<p>майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага.</p>
<p>Стаття 179. Поняття речі 1. Річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки.</p>	<p>Стаття 179. Поняття речі 1. Матеріальною річчю є предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки. 2. Цифровою річчю є предмет цифрового середовища, який перебуває в обороті лише у цифровій формі, та щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки. Цифровими речами є віртуальний актив, цифровий контент, онлайн-обліковий запис, гроші та цінні папери, інші речі, що існують виключно у цифровій формі. 3. До цифрових речей застосовуються положення цього Кодексу про матеріальні речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, іншими законами або не впливає із сутності цифрової речі.</p>

Чинна редакція	Редакція з урахуванням запропонованих змін
<p>Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»</p>	
<p>Стаття 13. Вклад учасника товариства</p>	<p>Стаття 13. Вклад учасника товариства</p>

<p>1. Вкладом учасника товариства можуть бути гроші, цінні папери, інше майно, якщо інше не встановлено законом.</p> <p>2. Товариство не може надавати позику для оплати вкладу учасника або поруку за позиками, кредитами, наданими третьою особою для оплати його вкладу.</p> <p>3. Вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства.</p>	<p>1. Вкладом учасника товариства можуть бути гроші, цінні папери, інше майно, якщо інше не встановлено законом.</p> <p>2. Товариство не може надавати позику для оплати вкладу учасника або поруку за позиками, кредитами, наданими третьою особою для оплати його вкладу.</p> <p>3. Вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства.</p> <p>4. Не можуть бути вкладом до статутного (складеного) капіталу товариства віртуальні активи.</p>
--	--

Чинна редакція	Редакція з урахуванням запропонованих змін
Господарський кодекс України	
<p>Стаття 66. Майно підприємства</p> <p>1. Майно підприємства становлять виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.</p> <p>2. Джерелами формування майна підприємства є:</p>	<p>Стаття 66. Майно підприємства</p> <p>1. Майно підприємства становлять виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.</p> <p>2. Джерелами формування майна підприємства є:</p>

грошові та матеріальні внески засновників;
доходи, одержані від реалізації продукції, послуг,
інших видів господарської діяльності;

доходи за фінансовими інструментами;

кредити банків та інших кредиторів;

капітальні вкладення і дотації з бюджетів;

майно, придбане в інших суб'єктів господарювання,
організацій та громадян у встановленому законодавством
порядку;

інші джерела, не заборонені законодавством України.

3. Єдиний майновий комплекс підприємства
визнається нерухомістю і може бути об'єктом
купівлі-продажу та інших угод, на умовах і в порядку,
визначених цим Кодексом та законами, прийнятими
відповідно до нього.

4. Реалізація майнових прав підприємства
здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом,
іншими законодавчими актами України.

5. Володіння і користування природними ресурсами
підприємство здійснює в установленому законодавством
порядку за плату, а у випадках, передбачених законом, на
пільгових умовах.

6. Підприємство випускає, реалізує та придбаває цінні
папери відповідно до законодавства України.

грошові та матеріальні внески засновників;
доходи, одержані від реалізації продукції, послуг,
інших видів господарської діяльності;

доходи за фінансовими інструментами;

кредити банків та інших кредиторів;

капітальні вкладення і дотації з бюджетів;

майно, придбане в інших суб'єктів господарювання,
організацій та громадян у встановленому законодавством
порядку;

інші джерела, не заборонені законодавством України.

3. Єдиний майновий комплекс підприємства
визнається нерухомістю і може бути об'єктом
купівлі-продажу та інших угод, на умовах і в порядку,
визначених цим Кодексом та законами, прийнятими
відповідно до нього.

4. Реалізація майнових прав підприємства
здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом,
іншими законодавчими актами України.

5. Володіння і користування природними ресурсами
підприємство здійснює в установленому законодавством
порядку за плату, а у випадках, передбачених законом, на
пільгових умовах.

6. Підприємство випускає, реалізує та придбаває цінні
папери відповідно до законодавства України.

<p>7. Держава гарантує захист майнових прав підприємства. Вилучення державою у підприємства майна, що ним використовується, здійснюється лише у випадках і порядку, передбачених законом.</p>	<p>7. Держава гарантує захист майнових прав підприємства. Вилучення державою у підприємства майна, що ним використовується, здійснюється лише у випадках і порядку, передбачених законом.</p> <p>8. Не можуть бути вкладом до статутного (складеного) капіталу підприємства віртуальні активи.</p>
<p>Стаття 86. Обмеження на формування статутного (складеного) капіталу господарського товариства</p> <p>1. Забороняється використовувати для формування статутного (складеного) капіталу товариства бюджетні кошти, майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом.</p>	<p>Стаття 86. Обмеження на формування статутного (складеного) капіталу господарського товариства</p> <p>1. Забороняється використовувати для формування статутного (складеного) капіталу товариства бюджетні кошти, майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом.</p> <p>2. Не можуть бути вкладом до статутного (складеного) капіталу товариства віртуальні активи.</p>

Зауваження та пропозиції Національної асоціації адвокатів України до проекту Закону України № 6576 від 31.01.2022 «Про цифровий контент на та цифрові послуги»

Національною асоціацією адвокатів України опрацьовано проект Закону України №6576 від 31.01.2022 «Про цифровий контент та цифрові послуги» (реєстр. №6576 від 31.01.2022) (далі – Законопроект).

Актуальність законопроекту.

Розвиток інформаційних технологій, новітніх способів комунікації та обміну даними, проникнення мережі інтернет у всі сфері цивільних відносин зумовлює необхідність на законодавчому рівні визначитись із поняттям цифрового контенту та (або) цифрової послуги, включити їх до цивільного обороту, а також встановити дієвий інструмент захисту надавачів та отримувачів такого контенту/послуг.

Така необхідність також обумовлена тим, що частина об'єктів цивільного обороту, що донедавна існували виключно у своїй матеріальній формі (CD-, DVD- диски, книжки), пристосувались до умов «віртуального ринку», модифікуються та втрачають свою фізичну форму вираження.

Виникнення таких об'єктів зумовлює необхідність розроблення законодавчого визначення їх поняття та напрацювання відповідного правового масиву щодо їх обігу.

Також необхідно зазначити, що Україна виразила готовність імплементувати у національне законодавство існуючі акти інституцій ЄС відповідно до визначених в угоді напрямків, одним із яких є посилення економічних та торговельних відносин, шляхом створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, в тому числі нематеріальними об'єктами, до яких відноситься цифровий контент.

Аналіз змін, запропонованих законопроектом.

1. Авторами законопроекту № 6576 в редакції статті 2 (Визначення термінів) запропоновано наступне визначення цифрового контенту / цифрової послуги:

«1. цифровий контент – будь-яка інформація, у тому числі відомості та дані в цифровій формі, незалежно від того, чи є вони об'єктами права інтелектуальної власності;

2. цифрова послуга – послуга, що надає споживачеві можливість створювати, обробляти, зберігати, поширювати дані у цифровій формі, а також здійснювати будь-які інші дії із даними у цифровій формі, що були створені чи завантажені споживачем чи іншими користувачами цієї послуги»;

Відповідно до розробленого Європейським законодавцем єдиного уніфікованого акту, покликаного регулювати правовідносини щодо поставки цифрового контенту - Директиви Європейського Парламенту та Ради від 20.05.2019 року № 2019/770 «Про договори постачання цифрового контенту та цифрових послуг»:

- цифровий контент визначається як: дані, що генеруються та поставляються у цифровій формі, зокрема відео- та аудіо- додатки, комп'ютерні ігри та інші види програмування;

- цифрова послуга визначається як: послуга, що надає можливість поширювати або іншим чином впливати на дані у цифровій формі, отримані від інших користувачів такої послуги.

Аналізуючи вище зазначене, можна прийти до висновку, що визначення цифрової послуги повністю відповідає Директиві від 20.05.2019 року № 2019/770, а визначення цифрового контенту запропоноване українським законодавцем дещо відрізняється, оскільки цифровий контент визначається як - «інформація, у тому числі відомості та дані», в той час як, європейський законодавець визначає цифровий контент виключно як – «дані».

Вважаємо, що запропоновані проектом закону № 6576 визначення цифрового контенту та цифрової послуги, з огляду на встановлені статтями 5-7 суб'єктивні та об'єктивні критерії їх відповідності - розкривають суть запровадженого об'єкта цивільних прав, водночас, як було зазначено, український законодавець ототожнює цифровий контент саме з «інформацією», водночас «інформація» вже є об'єктом цивільного права, що призводить до певної неоднозначності у існуючому визначенні.

2. Авторами законопроекту № 6576 пропонується внесення зміни до статті 177 Цивільного кодексу, визначивши, що «об'єктом цивільних прав є також цифровий контент», і до статті 1 Закону «Про платіжні послуги», додавши, що «цифровий контент – будь-яка інформація, у тому числі відомості та дані в цифровій формі, незалежно від того, чи є вони об'єктами права інтелектуальної власності».

В свою чергу, вважаємо, що такі зміни мають доволі формальний характер, оскільки чинна редакція статті 177 ЦК передбачає невичерпний перелік об'єктів цивільних прав.

Вказане обумовлено тим, що формулювання зазначеної статті закінчується словами «а також інші матеріальні і нематеріальні блага», дозволяючи охопити як усі уже створені людиною об'єкти (незалежно від форми їх існування), так і ті, що лише з'являться у майбутньому.

3. Необхідно зазначити, що проектом Закону №6576 також передбачається регулювання договірних відносин стосовно надання цифрового контенту, водночас звертаємо увагу, що за своєю структурою та змістом деякі статті проекту Закону фактично є істотними умовами договору.

У зв'язку з цим, необхідно зацентувати увагу на положеннях статті 627 Цивільного кодексу України, відповідно до якої сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

Відповідно до статті 628 ЦК зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства.

Сторони мають право укласти договір, в якому містяться елементи різних договорів (змішаний договір). До відносин сторін у змішаному договорі застосовуються у відповідних частинах положення актів цивільного законодавства про договори, елементи яких містяться у змішаному договорі, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті змішаного договору.

Таким чином, може мати місце втручання держави у договірні відносини між учасниками ринку цифрового контенту та (або) послуг, що негативно вплине на його розвиток, а от питання захисту прав учасників такого ринку могло би бути вирішено через призму профільних законів, наприклад, ЗУ «Про захист прав споживачів».

Водночас, НААУ підтримує основну ідею Законопроекту за умови врахування висловлених зауважень та пропозицій.

Підготував Кирило Кузнецов – адвокат, член Ради Комітету з питань захисту бізнесу та інвесторів, що діє у складі НААУ.